

ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЉУДСКА ПРАВА
ДРУГО ОДЕЉЕЊЕ
ПРЕДМЕТ СТЕВАН ПЕТРОВИЋ ПРОТИВ СРБИЈЕ
(Представке бр. 6097/16 и 28999/19)
ПРЕСУДА

Члан 3. (процесни и материјални) • Непостојање ефикасне истраге у вези са притужбом на полицијско злостављање није доказано „ван разумне сумње“
Члан 5. став 1. • Лишење слободе подносиоца представке у потпуности у складу са домаћим законом
Члан 5. став 3. • Апстрактна и формалистичка процена националних правосудних власти о потреби да се настави истражни притвор за подносиоца представке
Члан 5. став 4. • Подносилац представке је лично саслушан само у четири наврата током отприлике три године истражног затвора. • Никакви писани аргументи који би решили овај недостатак
Члан 6. став 3(в) • Подносилац представке није демонстрирао како је тачно одсуство правне помоћи по његовом избору утицало на укупну правичност поступка

СТРАЗБУР
20. април 2021. године
КОНАЧНА
20/07/2021

Ова пресуда је коначна у смислу члана 44. став 2. Конвенције. Може бити предмет редакцијских измена.

У предмету Стеван Петровић против Србије,

Европски суд за људска права (Друго одељење), на заседању Већа у саставу:

Jon Fridrik Kjolbro, *председник,*

Aleš Pejchal,

Valeriu Griţco,

Egidijus Kūris,

Branko Lubarda,

Carlo Ranzoni,

Saadet Yüksel, *судије, и*

и Stanley Naismith, *Секретар одељења,*

Имајући у виду:

представке (бр. 6097/16 и 28999/19) против Србије које је Суду према члану 34 Конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: „Конвенција“) поднео српски држављанин, господин Стеван Петровић (у даљем тексту: „подносилац“), 26. децембра 2015. године, односно 16. маја 2019. године, додатне притужбе у контексту претходне представке такође су уложене 11. марта 2016. године;

одлуку да се о представкама обавести Влада Републике Србије (у даљем тексту: „Влада“);

запажања страна у спору;

Након већања на затвореној седници (одржаној) 23. марта 2021. године,

Доноси следећу пресуду која је усвојена тог дана:

УВОД

1. Подносилац се жали да је злостављан док је био у полицијском притвору, заједно са још једним осумњиченим, због немогућности да ангажује адвоката по сопственом избору током овог периода и последичним недостатком ефикасне званичне истраге о његовом злостављању. Подносилац се, такође, на више начина жали на полицијско задржавање и притвор који му је потом одредио суд. На крају, подносилац се жали на дужину и ефикасност поступка пред Уставним судом.

ЧИЊЕНИЦЕ

2. Подносилац представке је рођен 1987. године. Заступао га је г. В. Јухас Ђурић, адвокат из Суботице.

3. Владу је представљала њена Заступница, гђа З. Јадријевић Младар.

4. Чињенице предмета, онако како су их доставиле стране, могу се сумирати на следећи начин.

I. ОКОЛНОСТИ НА ДАН 20. И 21. ФЕБРУАРА 2013. ГОДИНЕ

5. Дана 20. фебруара 2013. године, истражни судија Вишег суда у Зрењанину донео је наредбу о претресу стана подносиоца. У наредби је наведено да је вероватно да ће претрес резултирати откривањем трагова разбојништва или запленом доказа од значаја за кривичну истрагу.

6. Истог дана, око 12:50 или 13:00 сати, након што је извршила претрес његовог дома, полиција је одвела подносиоца у полицијску станицу Нови Кнежевац. Према Влади, подносилац је отишао својом вољом. Међутим, према речима подносиоца, он то није учинио добровољно. У сваком случају, најкасније до 13:45 сати подносилац је стигао у полицијску станицу Нови Кнежевац.

7. У међувремену, око 13:30 сати, мајка подносиоца контактирала је адвоката Виктора Јухаса Ђурића (В.Ј.Ђ) како би га ангажовала као браниоца свог сина. До 14:45 сати је она потписала пуномоћје и В.Ј.Ђ. је стигао у полицијску станицу.

8. Према В.Ј.Ђ., полиција га је обавестила да подносилац није држан као осумњичени, већ као сведок и да му као таквом није потребан адвокат. В.Ј.Ђ. је упркос томе инсистирао да му се дозволи да разговара са подносиоцем. Неких 10 минута касније, В.Ј.Ђ. се састао са подносиоцем у соби у којој је био присутан полицајац. В.Ј.Ђ. се томе успротивио, али су службеници поново потврдили да је подносилац ту само као сведок и показали В.Ј.Ђ. позив упућен подносиоцу у вези с тим.

9. Према В.Ј.Ђ., подносиоцу је наведени позив уручен у 14:45 сати. Према Влади, међутим, позив је подносиоцу представке уручен одмах након претреса његовог дома.

10. Сам позив је датиран за 20. фебруар 2013. године. Њиме је подносилац, позван да „као грађанин“, тог дана, у 13:00 сати дође у полицијску станицу Нови Кнежевац и пружи информације о разбојништву. Такође је обавештен да ће, уколико се не појави, бити принудно доведен. У овом документу није било назнака када је подносиоцу исти уручен.

11. Полиција је након тога донела решење о задржавању и уручила га је подносиоцу у 15:50 сати. У решењу је било наведено да би подносилац у вези са делом за које се сумњичи, могао бити задржан у трајању до 48 сати, почев од 15:50

сати, „када је лишен слободе, односно када се одазвао на позив“. Према полицији, такође су постојале назнаке да би подносилац могао да ремети доказе или да утиче на сведоке и/или друге учеснике у кривичном поступку.

12. Према речима В.Ј.Ђ., у 15:50 сати, полицајац га је обавестио да ће подносилац на крају бити оптужен за разбојништво, али полицајац је одбио да му пружи било какве информације у вези са доказима против његовог клијента. У ствари, полицајци су изјавили да ће подносилац бити одведен у Зрењанин, град удаљен око 100 километара, како би га тамошња полиција испитала и ради учествовања у радњи препознавања.

13. Према В.Ј.Ђ., ово је био само трик да се подносилац изјасни у његовом одсуству и да му се под принудом изнуди признање. Према Влади, међутим, боравак подносиоца у полицијској станици Нови Кнежевац био је само привремен, јер је локална полиција само поступала по упутствима зрењанинске полиције због места пребивалишта подносиоца. Идеја је од почетка била да зрењанинска полиција испита подносиоца, јер је она и задужена за истрагу против њега. У сваком случају, никада није постојала намера да се подносилац испита у одсуству његовог адвоката. Подносилац је такође био осумњичен да је извршио разбојништва на различитим локацијама, укључујући и територију општине Зрењанин.

14. Према речима В.Ј.Ђ., он се успротивио премештају подносиоца у Зрењанин и затражио је да полиција подносиоца испита у полицијској станици Нови Кнежевац, али су полицијски службеници то одбили. В.Ј.Ђ. је око 16:15–16:30 сати изјавио да је њему прекасно да путује у Зрењанин. Око 16:40 сати је напустио полицијску станицу, саветујући пре тога подносиоца да одбије да одговара на питања у Зрењанину и да ћути, какве год да су оптужбе.

15. Према подносиоцу, око 17:30–18:00 сати одведен је у зрењанинску полицијску станицу, где је био физички злостављан како би му се изнудило признање. У 21:20 сати стигао је адвокат подносиоца којег је одредила полиција, И.К. У страху од додатног полицијског злостављања, подносилац је у присуству овог адвоката, као и заменика јавног тужиоца, признао низ разбојништава, али адвоката није обавестио о већ претрпљеном злостављању. Према Влади, злостављања није било.

16. Дана 21. фебруара 2013. године полиција је поново обавила разговор са подносиоцем и, према његовим речима, полицајци су га поново тешко претукли како би изнудили његово признање у вези са разним разбојништвима. Због тога није имао другог избора него да призна нека разбојништва на записник, у присуству адвоката којег је именovala полиција, али је друге ипак негирао. Према Влади, ни овом приликом није било злостављања.

17. Истог дана В.Ј.Ђ. је писменим поднеском обавестио Виши суд у Зрењанину о томе шта се догодило у вези са хапшењем, притвором и премештањем подносиоца у Зрењанин. Такође је навео, између осталог, да није могао да путује у Зрењанин јер живи у Суботици и да му је то било предалеко. В.Ј.Ђ. због тога није могао да присуствује саслушању подносиоца ни пред истражним судијом, али је и даље желео да брани свог клијента. У закључку В.Ј.Ђ. је затражио да буде обавештаван о свим процедуралним дешавањима како би могао да користи релевантне правне лекове у име подносиоца.

18. Дана 21. фебруара 2013. године, док је био у Окружном затвору у Зрењанину, подносиоца је посетио затворски лекар. Према подносиоцу, он се жалио на болове

у грудима и искашљавање крви као последицу полицијског злостављања. Лекар је, са своје стране, приметио да су плућа подносиоца захтевала даљи преглед, али није дао разлоге за то. У доступним документима такође нема назнака када је тачно извршен овај преглед. Према Влади, све ово био је само рутински лекарски преглед пре пријема подносиоца представке у притворску установу.

II. ПОСТУПАК СУДСКЕ ИСТРАГЕ ПОКРЕНУТЕ ПРОТИВ ПОДНОСИОЦА И ДРУГИ РЕЛЕВАНТНИ ДОГАЂАЈИ

19. Дана 22. фебруара 2013. године подносиоца је саслушао истражни судија Вишег суда у Зрењанину, којом приликом се он одрекао пуномоћја датог В.Ј.Ђ. и одлучио да задржи браниоца по службеној дужности. Подносилац је испричао да су га полицајци у Зрењанину претукли, али је признао да је извршио предметно кривично дело. Подносилац је такође нагласио да је имао болове у ребрима и грудима и да је пљубао крв услед полицијског злостављања. Као одговор на питање његовог браниоца по службеној дужности, зашто би сада признао извршење кривичног дела, а истовремено тврдио да га је полиција малтретирала кад је раније признао, подносилац је одговорио да је то морао да учини у том тренутку, јер се плашио додатног злостављања од стране полиције. Након питања истражног судије, подносилац је рекао да, упркос томе, не може рећи да није извршио предметно кривично дело кад јесте. Према наводима подносиоца, он никада није имао поверљиви разговор са својим браниоцем по службеној дужности пре него што је дао изјаву истражном судији 22. фебруара 2013. године.

20. Истог дана истражни судија Вишег суда у Зрењанину донео је решење о спровођењу истраге против подносиоца и још неколико лица због кривичног дела разбојништва. Истим решењем је одређен притвор подносиоцу, као и осталим са окривљенима, у трајању до 30 дана због: (а) постојања основане сумње да су учествовали у извршењу предметног кривичног дела; (б) „посебних околности које указују“ на то да би боравком на слободи могли да утичу на сведоке који још нису саслушани; и (ц) „посебних околности које указују“ на то да би, ако буду пуштени, могли да понове дело, јер су у прошлости већ били осуђивани.

21. Дана 25. фебруара 2013. полиција је одвела подносиоца у медицинску установу како би обавили рендгенско снимање и спирометрију. Лекари су закључили да је подносилац боловао од бронхитиса. Према подносиоцу, међутим, лекари су одбили да дијагностикују друге повреде повезане са полицијским злостављањем како би заштитили полицајце који су умешани. Влада је са своје стране оспорила ову тврдњу.

22. Према подносиоцу, 27. фебруара 2013. године имао је болове у стомаку као последицу полицијског злостављања којем је био изложен. Истог дана прегледао га је лекар, наводно у присуству полицајца. Лекар није пронашао видљиве повреде. Руком писани лекарски извештај који је тада написан био је углавном нечитљив, као и затворска медицинска евиденција подносиоца која је чувана након тога.

23. Подносилац је 5. марта 2013. године позвао В.Ј.Ђ. да га заступа у кривичном поступку и овај је то прихватио. Истом приликом истражни судија Вишег суда у Суботици обавестио је подносиоца да је оптужен за још три разбојништва које је већ признао пред полицијом. Подносилац је одговорио да га је полиција у тим приликама малтретирала и да су дотична признања због тога изнуђена. Конкретно, 20. фебруара 2013. године полицајци су уперили пиштољ у њега, ударали га ногама у

лице и ударили у пределу ребара. У 22:00 сата, коначно му је додељен бранилац по службеној дужности, али пре тога му је полиција рекла да призна у присуству адвоката. Подносилац је то учинио, знајући да ће адвокат у неком тренутку отићи и да ће онда опет остати сâм са полицајцима који су га злостављали. Следећег дана, 21. фебруара 2013. године, полиција је још једном претукла подносиоца и његов отац је то видео. Што се тиче самих оптужби, подносилац се бранио ћутањем.

24. Мајка подносиоца је 22. марта 2013. године рекла истражном судији Вишег суда у Суботици да је била у полицијској станици током испитивања њеног сина „11. или 12. марта 2013. године“. Истог дана полиција је требало да саслуша и њеног другог сина. Што се тиче подносиоца, чула је оца подносиоца, који је такође био тамо, али у другој соби, како прети скоком кроз прозор ако злостављање његовог сина не престане. Тада је чула подносиоца како моли полицајце да престану га туку и како говори да ће признати било коју оптужбу коју желе. Један од полицајаца такође је проклео ромско порекло подносиоца. У једном тренутку су се отворила врата собе за испитивање и мајка подносиоца је могла да види подносиоца на коленима, са крвљу око уста. Истражни судија је забележио да је мајка подносиоца плакала док је сведочила. На основу званичног записника, међутим, другог сина подносиоца полиција заправо није саслушала 11. или 12. марта 2013. године, како је изјавила мајка подносиоца, већ 21. фебруара 2013. године, односно истог датума када је испитиван и подносилац.

25. Дана 22. марта 2013. истражни судија Вишег суда у Суботици такође је саслушао оца подносиоца. Изјавио је да је и он био у полицијској станици током саслушања његовог сина 21. фебруара 2013. године и да је био сведок предметног полицијског злостављања. Конкретно, отац подносиоца је био у ходнику поред собе за саслушање и чуо је подносиоца како моли полицајце да га не туку, јер у сваком случају није имао шта да призна. У једном тренутку, међутим, врата собе за саслушање остала су одшкринута, а отац подносиоца је могао да види како су његовог сина ударили ногама у груди и стомак и ударили песницама у лице. Службеници су такође вршили притисак на подносиоца да потпише документ, али је он наставио да их моли да прекину са злостављањем. Отац подносиоца такође је лично тражио да престане насиље и чак је претио да ће скочити кроз прозор ако се то не догоди.

26. Дана 12. априла 2013. истражни судија Вишег суда у Суботици саслушао је полицајце умешане у саслушање подносиоца 21. фебруара 2013. Сви полицајци су порекли да је било злостављања, док је један од њих такође потврдио да су и родитељи подносиоца били присутни у полицијској станици. Отац подносиоца је посебно био непристојан и изазвао је сцене које су захтевале његово уклањање из просторија. На крају је полицајац изјавио да не зна зашто се отац подносиоца понашао на такав начин.

III. ОПТУЖНИЦА И ПОСТУПАК КОЈИ ЈЕ СЛЕДИО

27. Против подносиоца и још четири лица је пред Вишим судом у Зрењанину 12. августа 2013. године подигнута оптужница због четири кривична дела разбојништва.

28. Између 21. октобра 2013. и 30. јуна 2015. године овај суд је одржао или одложио бројна рочишта. Било је, између осталог, и бројних других значајних процесних дешавања.

29. Конкретно, рочиште од 21. октобра 2013. године је одложено јер је судија у међувремену именован у други суд.

30. Подносилац је 28. октобра 2013. године затражио да му се доставе прецизирани докази наведени у оптужници.

31. Подносилац је 22. новембра 2013. године затражио изузеће новог судије.

32. Подносилац је 25. новембра 2013. године предложио да се одложи предстојеће рочиште јер му још увек нису достављени докази који су раније тражени те не може да припреми ефикасну одбрану. Стога је рочиште од 28. новембра 2013. године одложено.

33. Председник Вишег суда у Зрењанину је 3. децембра 2013. године одбио горе поменути захтев за изузеће судије.

34. Адвокат подносиоца је 3. фебруара 2014. године предложио да се предстојеће рочиште одложи због временских услова и зато што му још увек нису достављени раније тражени докази.

35. Рочиште од 11. фебруара 2014. године одложено је на иницијативу самог судије пошто је признао да нема одговарајуће квалификације у области малолетничке делинквенције, јер је један од оптужених био малолетник. Случај је тада додељен другом судији.

36. Дана 13. фебруара 2014. године адвокату подносиоца достављен је део раније тражених доказа.

37. Дана 21. маја 2014. године, адвокат који је заступао једног од осталих оптужених затражио је изузеће судије. Стога је рочиште од 21. маја 2014. године одложено.

38. Председник Вишег суда у Зрењанину је 22. маја 2014. године одбио наведени захтев за изузеће судије.

39. Претрес заказан за 19. јун 2014. године је одложен на иницијативу адвоката подносиоца, који је тврдио да није благовремено примио позив. Наводно је подносилац лично примио позив 11. јуна 2014.

40. На претресу одржаном 7. јула 2014. године, адвокат подносиоца, након што су му достављени преостали докази који су раније тражени, изјавио је да му је потребно додатно време за припрему одбране подносиоца. Стога је претрес одложен.

41. На претресу одржаном 8. септембра 2014. године претресно веће је саслушало подносиоца.

42. Током поступка подносилац је остао при својим ранијим наводима о злостављању у полицији, као и његова мајка, која је поновила да се предметно злостављање догодило „12. или 13. марта 2013. године“. Отац подносиоца је у међувремену преминуо. Адвокат подносиоца је забележио да су датуми које је помињала мајка подносиоца били очигледно погрешни. Истовремено, дотични полицијски службеници наставили су да негирају било какво незаконито поступање.

43. Дана 30. јуна 2015. године, Виши суд у Зрењанину огласио је подносиоца представке кривим и осудио га је на седам година затвора.

44. Дана 22. децембра 2015. године Апелациони суд у Новом Саду укинуо је ову пресуду и предмет вратио на поновно суђење.

45. Виши суд у Зрењанину одржао је или одложио неколико рочишта након тога. У погледу потоњег, рочиште заказано за 27. мај 2016. године је одложено, јер

подносилац и другооптужени из логистичких разлога нису могли бити изведени пред суд, што су потврдили и сâми органи притвора.

46. На претресу одржаном 25. априла 2016. године претресно веће је поново саслушало подносиоца. Подносилац је затражио пуштање из притвора, али је веће одбило овај захтев.

47. Дана 17. августа 2016. године, Виши суд у Зрењанину огласио је подносиоца кривим и осудио га је на пет година и шест месеци затвора.

48. Дана 22. марта 2017. године Апелациони суд у Новом Саду потврдио је ову осуђујућу пресуду, али је казну преиначио на 7 година затвора.

IV. ПРИТВОР ПОДНОСИОЦА ПРЕДСТАВКЕ НАКОН ОДЛУКЕ ИСТРАЖНОГ СУДИЈЕ ОД 22. ФЕБРУАРА 2013.

49. Између 18. марта 2013. и 30. јуна 2015. године, као датума прве осуђујуће пресуде, Виши суд у Зрењанину или Апелациони суд у Новом Саду продужавали су притвор подносиоца у тринаест одвојених прилика на период од тридесет дана, шездесет дана, два месеца или три месеца. Сваки пут, изузев једног укидања, та продужења су на крају потврђена у другом степену. Образложење понуђено тим приликама у основи је било да постоји основана сумња да је подносилац извршио низ насилних кривичних дела у кратком временском року и да би, ако буде пуштен на слободу, могао да их понови јер је раније већ био осуђиван због кривичних дела против имовине.

50. Поред горе изнетог, Виши суд у Зрењанину и Апелациони суд у Новом Саду навели су 18. марта 2013. године, 17. маја 2013. године и 3. јула 2013. године, да: (а) истражни судија још увек није саслушао све сведоке и прибавио друге релевантне доказе; (б) се извештај вештака још увек припремао; и (в) наведени извештај тек треба да се добије.

51. Предметни судови нису саслушали подносиоца лично кад год се разматрало продужење притвора, у првом или другом степену.

52. Током овог времена, подносилац је поднео три одвојена захтева за заштиту законитости. Захтеви су се односили на низ судских одлука којима се продужава његов притвор, али их је Врховни касациони суд 19. децембра 2013. године, 12. јуна 2014. године и 6. августа 2014. године одбацио као недозвољене. Чини се да је поменутом суду требало приближно месец дана да одлучи о сваком захтеву, а за то време су и сâми списи предмета били у његовом поседу.

53. Дана 30. јуна 2015. године, као што је већ горе наведено, подносилац је оглашен кривим и Виши суд у Зрењанину га је осудио на седам година затвора. Притвор му је продужен до правноснажности пресуде.

54. Дана 22. децембра 2015. године, као што је већ горе наведено, Апелациони суд у Новом Саду укинуо је ову пресуду и вратио предмет на поновно суђење. Подносиоцу је продужен притвор, до даље одлуке суда.

55. Виши суд у Зрењанину је 24. марта 2016. и 23. маја 2016. године продужио притвор подносиоцу. У оба наврата та су продужења потврђена у другом степену. Образложење је било да је постојала основана сумња да је подносилац извршио низ насилних кривичних дела у кратком временском периоду и да би, уколико буде пуштен на слободу, могао да их понови, пошто је раније већ био осуђиван за

кривична дела против имовине. Приликом доношења ових одлука, поменути судови нису саслушали подносиоца лично.

56. Као што је горе наведено, до 22. марта 2017. године је осуђујућа пресуда за подносиоца од 17. августа 2016. године постала правоснажна и он је осуђен на седам година затвора.

V. ОДВОЈЕНИ ПОСТУПЦИ У ВЕЗИ СА НАВОДИМА ПОДНОСИОЦА О ПОЛИЦИЈСКОМ ЗЛОСТАВЉАЊУ

57. Неодређеног датума, сестра подносиоца пријавила је инциденте од 20. и 21. фебруара 2013. године Покрајинском заштитнику грађана (Покрајински омбудсман).

58. Дана 3. јуна 2013. године, ова институција (у даљем тексту: „омбудсман“) је обавила разговор са подносиоцем, који је поновио своје наводе о полицијском злостављању.

59. Омбудсман је 14. јуна 2013. године обавестио Виши суд у Зрењанину, Министарство унутрашњих послова – Сектор унутрашње контроле полиције и Више јавно тужилаштво у Зрењанину о озбиљним наводима подносиоца о полицијском злостављању.

60. Дана 8. јула 2013. године, Више јавно тужилаштво у Зрењанину обавестило је Основно јавно тужилаштво у Зрењанину о предметним наводима.

61. Дана 11. јула 2013. године, потоње тужилаштво затражило је од Окружног затвора у Зрењанину информације у вези са лекарским прегледима подносиоца, ако их је било, и затражило је од Сектора унутрашње контроле полиције да спроведе истрагу о тврдњама подносиоца о полицијском злостављању.

62. Окружни затвор је 12. јула 2013. године доставио Основном јавном тужилаштву у Зрењанину копије одговарајуће медицинске документације подносиоца и копију службене белешке коју је истог дана припремио медицински техничар. У белешци се наводи да је подносиоца први пут прегледао лекар 21. фебруара 2013. Лекар није пронашао видљиве повреде на телу подносиоца. Подносилац се такође жалио да има потешкоће са дисањем и због тога је упућен специјалисти који је потврдио да пати од бронхитиса и прописао му антибиотике.

63. Сектор унутрашње контроле полиције је након тога обавио разговор са подносиоцем, који је поновио своје наводе о полицијском злостављању. Они су 11. и 15. јула 2013. године такође испитали умешане полицајце али су сви порекли било какво незаконито поступање.

64. Дана 31. јула 2013. године, Сектор унутрашње контроле полиције обавестио је омбудсмана о својим активностима и поднео извештај Основном јавном тужилаштву у Зрењанину у вези с тим. Тај извештај је такође прослеђен министру унутрашњих послова.

65. Дана 15. августа 2013. године Основно јавно тужилаштво у Зрењанину предложило је истражном судији Основног суда у Зрењанину да лично саслуша подносиоца у вези са његовим наводима о полицијском злостављању, али ово саслушање никада није одржано.

66. Дана 16. августа 2013. године, Основно јавно тужилаштво у Зрењанину наложило је Сектору унутрашње контроле полиције да обави разговор са члановима породице подносиоца који су могли бити присутни у полицијској станици у релевантно време.

67. Дана 22. августа 2013. године, Сектор унутрашње контроле полиције саслушао је мајку подносиоца. У основи је поновила своју ранију изјаву дату истражном судији и навела је да је отац подносиоца у међувремену преминуо. Мајка подносиоца се такође подсетила да се полицијско злостављање подносиоца „догодило крајем фебруара 2013. године“.

68. Омбудсман се 11. септембра 2013. године обратио Апелационом јавном тужилаштву у Новом Саду. Подсетио је, између осталог, на оно што се догодило током истраге у вези са наводима подносиоца о полицијском злостављању и затражио да се против дотичних полицајаца покрене формални кривични поступак. Према омбудсману, подносилац је тврдио да такође може да идентификује наводне учиниоце. Омбудсман је на крају приметио да је подносилац ромског порекла и да је похађао само седам година школе у „специјалном одељењу“.

69. У октобру 2013. године Апелационо јавно тужилаштво у Новом Саду обавестило је омбудсмана да је став Вишег јавног тужилаштва у Зрењанину и Основног јавног тужилаштва у Зрењанину да наводи подносиоца о полицијском злостављању остају неутемељени. Ипак, додатни докази ће бити прибављени.

70. Дана 4. маја 2014. године, првостепено јавно тужилаштво у Зрењанину затражило је од истражног судије првостепеног суда у Зрењанину да нареди судско-медицинско вештачење повреда које је наводно претрпео подносилац.

71. Дана 9. маја 2014. године, истражни судија је исто наложио.

72. Дана 27. маја 2014. године, судски вештак је доставио своје налазе. Узео је у обзир изјаве подносиоца, као и постојећу медицинску документацију, и закључио да, иако је подносилац тврдио да је био жестоко претучен по целом телу, није постојала медицинска документација која би поткрепила те тврдње. Наводно злостављање, да се догодило, проузроковало би многе видљиве и тешке повреде.

73. Дана 24. јуна 2014. године, првостепено јавно тужилаштво у Зрењанину одбацило је кривичну пријаву у вези са наводним злостављањем подносиоца од стране полиције.

74. Подносилац је након тога уложио приговор против те одлуке.

75. Више јавно тужилаштво у Сомбору је 5. августа 2014. године одбило приговор и објаснило да је: (а) узело у обзир изјаве свих учесника и релевантне медицинске доказе; (б) извештај Сектора унутрашње контроле полиције од 31. јула 2013. године такође утврдио да није било незаконитог поступања од стране укључених полицајаца; и (в) ни истражни судија који је лично саслушао подносиоца, нити заменик јавног тужиоца који је био присутан овом приликом, нису пријавили да су приметили повреде. Најзад, Више јавно тужилаштво у Сомбору сматрало је да није било доказа да је извршено кривично дело за које се гони по службеној дужности.

VI. ДРУГЕ РЕЛЕВАНТНЕ ЧИЊЕНИЦЕ

76. Дана 14. новембра 2013. године, Сектор унутрашње контроле полиције одбио је да подносиоцу пружи било какве информације у вези са током поступка. Међутим, до 21. јула 2015. године и на основу Закона о слободи информација, подносилац је прибавио записник тог поступка, али чак и тада су одређени делови били затамњени.

77. Подносилац је 22. марта 2013. године поднео уставну жалбу Уставном суду у вези с његовим злостављањем, слободним избором браниоца и притвором, али је 24. септембра 2015. године наведени суд одбацио ту жалбу као неутемељену.

78. Подносилац је 23. маја 2014. године и 14. јула 2014. године Уставном суду поднео две одвојене уставне жалбе, између осталог, повезане са притвором, али су 5. новембра 2015. године обе одбијене као неосноване.

79. Подносилац је 28. јуна 2016. године поднео Уставном суду још једну уставну жалбу, између осталог, везану за притвор, али је 4. априла 2019. поменути суд одбио ту уставну жалбу као неосновану. Ова одлука је подносиоцу послата 30. априла 2019. године, а примио ју је 6. маја 2019. године.

80. Док је био у полицијској станици у Зрењанину 20. и 21. фебруара 2013. године, полиција је наводно такође малтретирала једног од саокривљених. Чини се да подносилац и ова особа нису директно били сведоци наведеног злостављања оног другог.

81. Дана 21. фебруара 2013. године, још један од саокривљених је био у полицијској станици у Зрењанину. Међутим, остаје нејасно да ли је лично био сведок наведеног злостављања подносиоца од стране полиције.

82. Влада је тврдила да је подносилац фотографисан по пријему у Окружни затвор и да те фотографије не показују трагове злостављања. Влада, међутим, није доставила Суду предметне фотографије.

83. У сваком случају, према Влади, подносилац је у сваком тренутку био у потпуности обавештен о својим правима од стране полиције, која га никада није злостављала.

РЕЛЕВАНТНИ ПРАВНИ ОКВИР

I. ЗАКОНИК О КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ ИЗ 2001. ГОДИНЕ, ОБЈАВЉЕН У „СЛУЖБЕНОМ ГЛАСНИКУ САВЕЗНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ” – „СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК СРЈ”, БРОЈ 70/01, БРОЈ 02 И У „СЛУЖБЕНОМ ГЛАСНИКУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ” – „СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РС”, БР. 58/04, 85/05, 115/05, 49/07, 20/09, 72/09 И 76/10)

84. Члан 12. и члан 89. став 8. забрањивали су, између осталог, свако насиље чији је циљ изнуђивање признања или изјаве осумњиченог или окривљеног.

85. Члан 226. ст. 1, 2, 3. и 8. предвиђао је, између осталог, да полиција може позвати било кога да пружи релевантне информације о почињеном кривичном делу. Међутим, позив који је упућен овом лицу морао је да назначи својство у којем ће то лице бити саслушано. Такође, овом лицу може да буде одређен полицијски притвор само ако се није одазвало ранијем позиву који је садржао упозорење у том смислу. У сваком случају, полиција би могла да задржи то лице највише четири сата. Тамо где је полиција накнадно закључила да се лице са којим се разговара заправо сматра осумњиченим, то лице треба одмах да буде обавештено о релевантним оптужбама, праву на адвоката који ће бити присутан током испитивања и праву да не одговори ни на једно питање у одсуству адвоката.

86. Члан 5. § 2, чл. 142, 227. и 229, узети заједно, предвиђали су, између осталог, да полиција може да ухапси осумњиченог, без покушаја да га прво позове, ако: (i) су се он или она скривали или је постојала опасност да он или она побегну; (ii) су постојале су околности које су указивале на то да би он или она могао да се умеша у доказе или утиче на сведоке и/или друге учеснике у кривичном поступку; и (iii) је било основа да се верује да би он или она могли поновити дело. Међутим,

осумњичени је тада морао да буде изведен пред истражног судију или да га полиција формално задржи, што није могло да пређе четрдесет осам сати. У потоњем случају, осумњиченом је решење о притвору морало да буде уручено у року од два сата од хапшења и против њега је могао да уложи жалбу истражном судији, који би о томе морао да одлучи у року од још четири сата. Ако би жалба била одбијена и након истека четрдесет осам сати, осумњичени би или био пуштен или приведен истражном судији на саслушање. Наведени притвор морао је да садржи, између осталог, датум и време првобитног лишавања слободе осумњиченог или његове или њене сагласности са позивом, као и време када је притвор на основу решења о задржавању започео.

87. Члан 226. § 8, члан 228. § 1 и члан 229. § 5, узети заједно, предвиђају да, између осталог, лице које је полиција ухапсила има право да контактира свог адвоката, директно или преко чланова породице.

88. Члан 229. став 6, између осталог, предвиђа да осумњичени мора имати адвоката када полиција донесе решење о задржавању у трајању од четрдесет осам сати. Ако он или она не може лично да ангажује адвоката, полиција може да пружи помоћ у том погледу. У сваком случају, саслушање осумњиченог у полицији било би одложено до доласка његовог или њеног адвоката, а максимално кашњење за то било је укупно осам сати. Ако у то време није било обезбеђено присуство адвоката, полиција је морала или да пусти осумњиченог или да га приведе истражном судији.

89. Члан 228. став 7. између осталог, предвиђа да осумњичени има право да захтева да му истражни судија нареди лекарски преглед. Одлука истражног судије у том смислу, као и накнадно мишљење лекара, требало је да буду укључени у спис предмета.

90. Члан 75. став 2. предвиђа да, док је у притвору, такво лице има право на поверљиве консултације са својим правним саветником пре него што дâ своју прву изјаву. Ово саветовање могло би се даље надгледати само путем визуелног, а не аудио надзора.

91. Члан 5. § 1, чл. 71. и 72, члан 226. §§ 8. и 9, члан 227. § 2, члан 228. § 1. и члан 229. §§ 6, 7. и 8, узети заједно, предвиђају, између осталог, да лице које је ухапсила полиција има право да се брани ћутањем, као и право да буде саслушано у присуству изабраног браниоца, или, у одсуству и у зависности од озбиљности оптужби, да му се обезбеди бранилац по службеној дужности, којег плаћа држава. Када је испитивање ухапшеног извршено у складу са законом, изјава коју је он или она дала овом приликом могла би да се користи као доказ у кривичном поступку.

92. Члан 142. став 1. прописује да лице може бити задржано у притвору због основане сумње да је извршио кривично дело ако су, између осталог, испуњени услови наведени у ставу 86, под (i), (iii) и/или (iii) посебно.

93. Према чл. 143–145, између осталог, истражни судија може да одреди притвор до месец дана. Током фазе судске истраге, окривљени нема изричито право да захтева пуштање на слободу, али истражни судија може да пусти окривљеног уз сагласност јавног тужиоца. Ако је дошло до неслагања између њих двоје, питање је мора о да реши трочлано веће истог суда, у року од 48 сати. Исто трочлано веће такође би могло да продужи притвор окривљеном за још два месеца, након почетних месец дана које је одредио истражни судија. Оптужени и његов бранилац могли би након тога уложити жалбу вишем суду на ову одлуку. Што се тиче кривичних дела

за која је предвиђена казна затвора дужа од пет година, трочлано веће непосредно вишег суда могло би да продужи притвор окривљеном за додатни период од три месеца. Оптужени и његов бранилац могли би, опет, уложити жалбу на ову одлуку ако то желе. По истеку ова три месеца, оптужени је морао да буде или оптужен или ослобођен. Домаћи закон је, према томе, предвиђао да притвор пре подизања оптужнице не може трајати дуже од шест месеци.

94. Члан 262, између осталог, прописује да кад год се затражи да одлучи у току судске истраге, горе поменуто трочлано веће може, али није обавезно, да позове странке у поступку, укључујући окривљеног, и адвоката окривљеног, да лично присуствују састанцима и усмено износе своје аргументе.

95. Члан 146. је, између осталог, прописивао да, након подизања оптужнице и до доношења првостепене пресуде, о свим питањима везаним за притвор одлучује надлежно веће. Поред тога, притвор се аутоматски преиспитује сваких тридесет дана до потврђивања оптужнице и свака два месеца након ове потврде до доношења првостепене пресуде.

96. Члан 142а, између осталог, прописује да истражни судија или веће пре одређивања притвора мора да лично саслуша окривљеног. Јавни тужилац и адвокат окривљеног могли су присуствовати саслушању. Суд је такође био дужан да их правилно обавести о времену и месту саслушања, али би и даље могао да одржи седницу без њих ако су били правилно обавештени, али нису се појавили на суду. Изузетно, притвор се могао одредити без личног саслушања оптуженог ако позив није могао бити правилно уручен због „недоступности“ оптуженог, непријављивања промене адресе или ако постоји „опасност од одлагања“ усвајања одлуке у вези с тим. Што се тиче продужења притвора или пуштања из притвора, о овоме, са једним изузетком везаним за фазу судске истраге, одлучује надлежно веће.

II. ЗАКОНИК О КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ ИЗ 2011. ГОДИНЕ, ОБЈАВЉЕН У „СЛУЖБЕНОМ ГЛАСНИКУ РС“, БРОЈ 72/11, ИЗМЕНЕ И ДОПУНЕ ОБЈАВЉЕНЕ У „СЛУЖБЕНОМ ГЛАСНИКУ РС“, БР. 101/11, 121/12, 32/13, 45/ И 55/14)

97. Члан 86. став 2. предвиђа да током саслушања оптужени има право да изнесе своје ставове у вези са свим околностима које се воде против њега или ње и да изнесе све чињенице које се могу користити у његову или њену одбрану.

98. Члан 211. § 1, члан 212. §§ 1–4. и члан 216. §§ 1. и 3. овог законика, у мери у којој су релевантни, у суштини одговарају члан 142. став 1, чл. 142а и 146. Законика о кривичном поступку из 2001. године, како је описано у горе наведеним ст. 86, 92, 95. и 96.

99. Члан 216. став 2. предвиђа да притвор може да одреди, продужи или укине суд по службеној дужности, на захтев страна у поступку или на захтев адвоката окривљеног.

100. Члан 216. став 3. и члан 467. став 2, узети заједно, између осталог, предвиђају да се приликом одлучивања о жалбама изјављеним на одлуке у вези са притвором, донете у првом степену и као део аутоматског поступка преиспитивања притвора након оптужнице, предвиђа да другостепени суд није дужан, али може позвати странке у поступку, укључујући ту и оптуженог, да присуствују ако сматра да би њихово присуство могло бити корисно у сврху „разјашњавања ствари“.

101. Законик о кривичном поступку из 2011. године ступио је на снагу 1. октобра 2013. године, чиме је укинуо Закон о кривичном поступку из 2001. године.

ПРАВО

I. ПРИДРУЖИВАЊЕ ПРЕДСТАВКИ

102. С обзиром на сродну тематику представки, Суд сматра примереним да их заједнички испита у једној пресуди.

II. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 3. КОНВЕНЦИЈЕ

103. Подносилац се жалио, према члану 3. Конвенције, на злостављање током полицијског притвора 20. и 21. фебруара 2013. године и на накнадно пропуштање тужене државе да спроведе ефикасну званичну истрагу у том погледу. Члан 3. Конвенције гласи:

„Нико не сме бити подвргнут мучењу или нечовечном или понижавајућем поступању или кажњавању”.

А. Прихватљивост

104. Суд сматра да ове жалбе нису ни очигледно неосноване ни неприхватљиве ни по једном другом основу наведеном у члану 35. Конвенције. Стога се морају прогласити прихватљивим.

Б. Основаност

1. Аргументи страна

105. Подносилац је поново потврдио своје притужбе и тврдио да су чињенице случаја откриле кршење члана 3. Конвенције, у смислу материјалног, као и процесног аспеката.

106. Влада је тврдила да није било доказа да је подносилац заиста био злостављан од стране полиције. Истрага о његовим наводима о полицијском злостављању такође је била темељна, независна, брза и добро координисана. Међутим, то није могло резултирати подношењем било каквих формалних оптужби против дотичних полицајаца с обзиром на то да није било одговарајућег поткрепљења предметних навода.

2. Оцена суда

(а) Процесни аспект

(i) Општи принципи

107. Суд понавља да када особа поднесе доказиву тврдњу или изнесе веродостојну тврдњу да је претрпела поступање државних службеника противно члану 3, та одредба, прочитана у вези са општом дужношћу из члана 1. Конвенција да би „свима под њиховом јурисдикцијом обезбедила права и слободе дефинисане у ... [Конвенцији]” подразумева да треба да постоји ефикасна званична истрага (види, међу многим предметима, Асенов и други против Бугарске, 28. октобра 1998., § 102, Извештаји о пресудама и одлукама 1998. VIII; Labita против Италије [ОС], бр. 26772/95, ст. 131, ЕCHR 2000. IV; Bouyid против Белгије [ОС], бр. 23380/09, § 124, ЕCHR 2015.; и Алмаши против Србије, бр. 21388/15, § 60, 8. октобра 2019).

108. Без обзира на начин истраге, власти морају да делују чим се поднесе званична притужба. Чак и када, строго говорећи, није поднета притужба, мора се започети истрага ако постоје довољно јасни показатељи да је примењено злостављање (види, на пример, Станимировић против Србије, бр. 26088/06, став 39, 18. октобра 2011. и Алмаши, горе цитирано, став 61).

109. Суд је такође закључио да би истрага требало да буде у могућности да доведе до идентификације и – по потреби – кажњавања одговорних (види, на пример, *Aghdgomelashvili* и *Japaridze* против Грузије, бр. 7224/11, § 37, 8. октобар 2020). У супротном, општа законска забрана мучења и нељудског и понижавајућег поступања и кажњавања била би, упркос својој фундаменталној важности, у пракси неефикасна и у неким случајевима би било могуће да државни службеници некажњено злоупотребе права оних који су под њиховом контролом. (видети *Labita*, горе цитирано, § 131). Истрага такође мора бити темељна: власти морају увек озбиљно да покушају да открију шта се догодило и не би се требало да се ослањају на исхитрене или неутемељене закључке како би закључиле истрагу или као основу својих одлука. Штавише, истрага мора бити брза и независна. И на крају, мора да дозволи довољан елемент надзора јавности да би се обезбедила одговорност. Иако се степен захтеваног јавног испитивања може разликовати, подносиоцу притужбе мора се омогућити ефикасан приступ истражном поступку у свим случајевима (види *Bati* и други против Турске, бр. 33097/96 и 57834/00, ст. 137, ECHR 2004- IV; *Крсмановић* против Србије, бр. 19796/14, § 74, 19. децембра 2017.; и Алмаши, горе цитирано, § 62). Прецизније, да би се осигурала довољна јавна контрола, жртва или његова породица морају бити укључени у поступак у мери у којој је то неопходно ради заштите њихових легитимних интереса (види, на пример, *Yatsenko* против Украјине, бр. 75345/01, § 43, 16. фебруара 2012. године; видети такође, иако у контексту члана 2. Конвенције, *Mustafa Tunç* и *Fecire Tunç* против Турске [OC], бр. 24014/05, § 179, 14. априла 2015.; *Hugh Jordan* против Уједињеног Краљевства, бр. 24746/94, став 133, у реду, 4. маја 2001. године; *Cangöz* и други против Турске, бр. 7469/06, став 144, 26. априла 2016. и *Karataş* и други против Турске, бр. 46820/09, став 86, 12. септембра 2017). Међутим, откривање или објављивање полицијских извештаја и истражних материјала може укључивати осетљива питања са могућим штетним последицама за физичка лица или друге истраге. Стога се не могу аутоматски одобравати захтеви да се жртви или њеном најближем сроднику одобри приступ истрази која је у току. Потребан приступ може се обезбедити у другим фазама доступних поступака, а истражни органи нису дужни да удовоље сваком захтеву за одређену истражну радњу током истраге (види, на пример, између осталих, *Ramsahai* и други против Холандије [OC], бр. 52391/99, § 347, ECHR 2007 II, и *Armani Da Silva* против Уједињеног Краљевства [OC], бр. 5878/08, став 236, 30. марта 2016. године, иако оба у контексту члана 2. Конвенције).

(ii) Примена ових принципа на конкретан случај

110. Суд сматра да је притужба подносиоца на полицијско злостављање била таква да је захтевала делотворну службену истрагу (види ст. 19. и 23. горе), напомињући да чак и тамо када нема довољно доказа који показују да је подносилац заправо био злостављан процесне обавезе истражних органа могу и даље настати, посебно када,

као у овом случају, постоји могућност за злостављање у контексту притвора (види, *mutatis mutandis*, *Stepuleas* против Молдавије, бр. 8207/06, § 64, 6. новембар 2007).

111. Осврћући се на саму истрагу, Суд примећује помало недоследан приступ процени доказа националних тужилаштава у бављењу наводима подносиоца о полицијском злостављању. Пре свега, јавно тужилаштво је своје закључке делимично заснивало на изјавама полицијских службеника који су учествовали у инциденту и одбацило сведочење родитеља подносиоца и лично подносиоца, очигледно зато што су сматрани пристрасним (види став 75. горе). Међутим, у исто време, органи гоњења прихватили су веродостојност изјава полицајаца, без давања уверљивог објашњења и упркос чињеници да су те изјаве такође могле бити субјективне и усмерене на избегавање кривичне одговорности последњих (видети, *mutatis mutandis*, *Огнианова* и *Чобан* против Бугарске; бр. 46317/99, став 99, 23. фебруара 2006, и *Антипенков* против Русије, бр. 33470/03, став 69, 15. октобра 2009).

112. Суд примећује да се подносилац 22. фебруара 2013. године жалио на полицијско злостављање пред истражним судијом, али да поменути судија није одмах одредио лекарски преглед (види горе наведени став 19). Поред тога, подносилац је наводно био у стању да идентификује своје наводне злостављаче, али препознавање у вези с тим никада није спроведено (види тачку 68. горе). Такође, током истраге нису саслушани ни лекари који су прегледали подносиоца представке, нити један од саокривљених, који су такође били у полицијској станици 21. фебруара 2013. године, иако су можда могли да појасне нека од питања која се истражују (видети горе ст. 18, 21, 22. и 81). Наравно, подразумева се да би, да су саслушани ти сведоци, на крају саме надлежне домаће власти морале да размотре те изјаве заједно са осталим расположивим доказима и процене њихову доказну вредност.

113. Најзад, 14. новембра 2013. године Одељење за унутрашњу полицијску истрагу одбило је да подносиоцу пружи било какве информације у вези са током поступка који се водио пред њим. До 21. јула 2015. године подносилац је успео да прибави записник тог поступка (види став 76. горе). Све ово, по мишљењу Суда и у посебним околностима, не може а да се не сматра да је ометало ефикасан приступ подносиоца истражном поступку. Наравно, подразумева се да откривање или објављивање полицијских извештаја или истражних материјала понекад може укључивати осетљива питања са могућим штетним ефектима на физичка лица или друге истраге, тако да се не може аутоматски одобравати такав захтев у свим ситуацијама (види, иако у контексту члана 2. Конвенције, *Fountas* против Грчке, бр. 50283/13, ст. 71, 94. и 95, 3. октобра 2019). У овом случају, међутим, није било назнака ни о једном од тих питања.

114. У светлу претходног, Суд закључује да власти тужене државе нису спровеле ефикасну званичну истрагу о наводима подносиоца о полицијском злостављању. Сходно томе, дошло је до кршења члана 3. Конвенције у његовом процесном делу.

(6) Материјални аспект

(i) Општи принципи

115. Суд понавља да се члан 3. Конвенције мора сматрати једном од најтемељнијих одредби Конвенције која садржи основне вредности демократских друштава која чине Савет Европе (види, на пример, *Pretty* против Уједињеног Краљевства, бр.

2346/02, ст. 49, ECHR 2002- III, и Ilias и Ахмед против Мађарске [ОС], бр. 47287/15, ст. 124, 21. новембра 2019). За разлику од осталих одредби Конвенције, она је дата у апсолутном смислу, без изузетка или резерви, или могућности одступања према члану 15. Конвенције (видети, између осталог, Chaahal против Уједињеног Краљевства, пресуда од 15. новембра 1996., § 79, Извештаји 1996- V и Rooman против Белгије [ОС], бр. 18052/11, став 141, 31. јануара 2019).

116. Према устаљеној судској пракси Суда, злостављање мора достићи минимални ниво озбиљности ако жели да спада у делокруг члана 3. Процена овог минималног степена озбиљности је релативна; то зависи од свих околности случаја, као што су трајање лечења, његови физички и ментални ефекти и, у неким случајевима, пол, старост и здравствено стање жртве (видети, између осталих, Gäfgen против Немачке [ОС], бр. 22978/05, став 88, ECHR 2010; Прице против Уједињеног Краљевства, бр. 33394/96, § 24, ECHR 2001- VII; Јаллох против Немачке [ОС], бр. 54810/00, § 67, 11. јула 2006; и 3А и други против Русије [ОС], бр. 61411/15 и још 3, § 181, 21. новембра 2019).

117. Суд је сматрао да је поступање „нехумано“, када је, између осталог, било унапред смишљено, примењивано сатима узастопно и проузроковало или стварну телесну повреду или тешке физичке и менталне патње (видети Labita, цитирано горе, став 120). Сматрало се „понижавајућим“ када је у жртвама изазвао осећај страха, тескобе и инфериорности, способан да их понизи и евентуално сломи њихов физички или морални отпор (види Hurtado против Швајцарске, 28. јануара 1994., мишљење Комисије, § 67, Серија А бр. 280, и Wieser против Аустрије, бр. 2293/03, § 36, 22. фебруара 2007). Мучење, међутим, укључује намерно нехумано поступање које изазива веома озбиљне и окрутне патње (види, на пример, Aydın против Турске, 25. септембра 1997, ст. 83, 84. и 86, Извештаји 1997- VI, и Habimi и други против Србије, бр. 19072/08, став 85, 3. јуна 2014).

118. У контексту притвореника, Суд је нагласио да су особе у притвору у рањивом положају и да су власти дужне да заштите њихову физичку добробит (види, између осталих, Mouisel против Француске, бр. 67263/01, § 40, ECHR 2002 IX; Habimi и други, горе цитирано, § 86; и Јевтовић против Србије, бр. 29896/14, став 76, 3. децембра 2019). Било какво прибегавање физичкој сили у односу на особу лишену слободе, која није била неопходна због његовог или њеног понашања, умањује људско достојанство и у принципу представља кршење права из члана 3. Конвенције (видети Bouyid, горе цитирано, § 100). Суд наглашава да се под речима „у принципу“ не може подразумевати да постоје ситуације у којима се не утврђује кршење, јер горе поменути минимални ниво тежине није постигнут. Свако мешање у људско достојанство погађа саму суштину Конвенције. Из тог разлога, свако понашање полицајаца према појединцу које умањује људско достојанство представља кршење члана 3. Конвенције. То се посебно односи на примену физичке силе према појединцу када то није неопходно због његовог или њеног понашања, без обзира на утицај на ту особу (ibid., § 101).

119. Наводи о злостављању морају бити поткрепљени одговарајућим доказима. У процени доказа, Суд је генерално применио стандард доказивања „ван разумне сумње“ (видети Ирска против Уједињеног Краљевства, 18. јануара 1978., став 161, серија А, бр. 25). Међутим, такав доказ може произаћи из коегзистенције довољно снажних, јасних и сагласних закључака или сличних необоривих чињеничних

претпоставки. Тамо где су спорни догађаји у потпуности или великим делом у искључивом знању власти, као у случају појединаца који су под њиховом контролом у притвору, створиће се чврсте претпоставке о чињеницама у погледу повреда насталих током таквог притвора. Заправо, терет доказивања може се сматрати да је на власти да пружи задовољавајуће и уверљиво објашњење (видети *Salman* против Турске [ОС], бр. 21986/93, став 100, ЕCHR 2000-VII), иако у одсуству таквог објашњења Суд може извући из закључака који могу бити неповољни за владу (видети, између осталог, *Bouyid*, цитирано горе, § 83). Иако у принципу није задатак Суда да сопствену процену чињеница замени оценом домаћих судова, Суд ипак није везан налазима домаћих судова у вези с тим (видети, на пример, *Јевтовић*, цитирано горе, став 77).

(ii) Примена ових принципа на конкретан случај

120. Суд примећује да је подносилац тврдио да га је полиција злостављала 20. и 21. фебруара 2013. године и да су његови родитељи наводно били сведоци његовог злостављања у последњем случају. Подносилац је такође тврдио да је то учињено како би се изнудило његово признање у вези са делима за које је оптужен. Међутим, по ставу Суда мора се приметити да се подносилац жалио на наведено злостављање 22. фебруара 2013. године пред истражним судијом, али то није споменуо свом браниоцу по службеној дужности 20. или 21. фебруара 2013. године (види ст. 15, 16. и 19. горе). У ствари, полицијском разговору од 20. фебруара 2013. присуствовао је лично заменик јавног тужиоца, који би, бар правно посматрано, био дужан да истражи било какве наводе о полицијској бруталности (види тачку 15. горе).

121. Даље, у изјави датој истражном судији 22. фебруара 2013. године, подносилац је истовремено, али помало збуњујуће, рекао да је морао да призна наведена дела из страха од додатног полицијског злостављања, али да није могао да каже да није извршио та кривична дела пошто је то у ствари и учинио (види горе наведени став 19). Међутим, када је подносилац поново ангажовао В.Ј.Ђ. као његовог адвоката, одлучио је да искористи своје право на одбрану ћутањем у вези са оптужбама, у покушају да изнесе нову стратегију одбране (види тачку 23. горе). Дана 22. фебруара 2013. године истражни судија такође није приметио видљиве повреде на подносиоцу или би у супротном био законски обавезан да предузме одговарајуће мере (види горе наведени став 19). Нема доказа у списима предмета да су било истражни судија било заменик јавног тужиоца имали разлога да буду негативно настројени према подносиоцу и Суд не може да се упушта у спекулације. Слично наведеном, у односу на подносиоцевог браниоца по службеној дужности, Суд примећује да га подносилац није опозвао пре 5. марта 2013. године, што може да укаже на непостојање његове хитне потребе да се дистанцира од особе којој можда његови најбољи интереси нису били на уму (види став 23. горе).

122. На крају, што се тиче лекарских прегледа, Суд примећује да је 21. фебруара 2013. године, док је био у Окружном затвору у Зрењанину, подносиоца посетио затворски лекар који је, као одговор на притужбе подносиоца, приметио да су потребна даља пулмолошка испитивања (види горе став 18). Дана 25. фебруара 2013. године полиција је одвела подносиоца у медицинску установу ради рендгенског снимања и спирометрије. Лекари су закључили да подносилац болује од

бронхитиса (види тачку 21. горе). Дана 27. фебруара 2013. године, подносиоца је поново прегледао лекар, који није пронашао видљиве повреде (види горе став 22). Коначно, судски вештак је 27. маја 2014. године поднео своје налазе. Узео је у обзир изјаве подносиоца, као и постојећу медицинску документацију, и закључио да, иако је подносилац тврдио да је био жестоко претучен по целом телу, није постојала медицинска документација која би поткрепила те тврдње (види став 72. горе) . У овим околностима, Суд не може а да не закључи да постојећи медицински докази не подржавају тврдњу подносиоца да је био злостављан док је био у полицијском притвору. Међутим, истовремено, Суд са одређеном забринутостју примећује могућност да је постојао значајан недостатак у начину на који су неки од предметних лекарских прегледа могли да се изврше (види горе наведени став 22. у погледу присуства полицијских службеника током најмање једног од лекарских прегледа који су могли утицати на његове налазе).

123. С обзиром на претходно наведено и примену стандарда доказивања „ван разумне сумње“ (као што је детаљно објашњено у ставу 119. горе), Суд не може утврдити кршење материјалног аспекта члана 3. Конвенције, при чему пропусти у истрази коју су спровеле српске власти нису такви да омогућују Суду да извуче било какве закључке у вези с тим (види, *mutatis mutandis*, *Habimi* и *остали* 91).

II. НАВОДНО КРШЕЊЕ ЧЛАНА 5. КОНВЕНЦИЈЕ

124. Подносилац се жалио да је претрпео вишеструка кршења члана 5. Конвенције, посебно да је: (а) његов полицијски притвор био делимично незаконит; (б) дужина његовог притвора у току поступка била прекомерна; (в) образложење које су домаће власти понудиле за то било је апстрактно и репетитивно; и (г) домаћи судови га такође нису лично саслушали кад год се разматрало продужење истражног затвора.

125. Суд, који је главни у карактеризацији која се у закону даје чињеницама у предметима који су пред њим (види, између многих других правних извора, *Радомиља и остали против Хрватске* [BB], бр. 37685/10 и 22768/12, ст. 114. и 126., 20. март 2018), сматра да се жалба описана под (а) горе треба испитати према члану 5. став 1. (ц) Конвенције, горенаведене жалбе под (б) и (ц) треба испитати према члану 5. став 3. Конвенције, и коначно, да жалба под (д) горе треба испитати према члану 5. став 4. Конвенције, чије одредбе гласе како следи:

„1. Свако има право на слободу и личну сигурност. Нико не може бити лишен слободе осим у следећим случајевима и у складу са законом прописаним поступком:

...

(в) законито хапшење или задржавање лица извршеног ради извођења пред надлежни законски орган због основане сумње да је починило кривично дело или када се оправдано сматра потребним да се спречи да учини кривично дело или побегне након што је то учинило

...

3. Свако ко је ухапшен или притворен у складу са одредбама става 1 (ц) овог члана мора бити одмах изведен пред судију или друго службено лице овлашћено законом за вршење судске власти и имаће право на суђење у разумном року или на пуштање до суђења. Ослобађање може бити условљено гаранцијама да ће се појавити на суђењу.

4. Свако ко је лишен слободе хапшењем или притвором имаће право да покрене поступак којим ће суд брзо одлучити о законитости његовог притвора и наложити његово пуштање на слободу ако притвор није законит.

..."

А. Прихватљивост

126. Суд сматра да ове жалбе нису ни очигледно неосноване ни неприхватљиве ни по једном другом основу наведеном у члану 35. Конвенције. Стога се морају прогласити прихватљивим.

Б. Основаност

1. По питању законитости притвора подносиоца представке од стране полиције испитиване према члану 5. став 1. (ц) Конвенције

(а) Поднесци страна

127. Подносилац је тврдио да је његов полицијски притвор између 12.50 часова или 13.00 часова и 15.50 часова дана 20. фебруара 2013. године и између 21.00 час 20. фебруара 2013. и 22. фебруара 2013. године било кршење домаћих релевантних закона (види горе наведене ст. 85, 86. и 88).

128. Влада је тврдила да је притвор подносиоца од стране полиције био у потпуности у складу са важећим домаћим законом, као и са релевантним захтевима Конвенције. Даље, подносилац је 20. фебруара 2013. године уредно позван, непосредно након претреса његове куће, да би га полиција убрзо саслушала. С обзиром на то да је пребивалиште подносиоца удаљено око 22 километра од полицијске станице Нови Кнежевац, „тамо су га [тада] превезли полицајци“. Подносилац се никада није противио томе, а такође је могао слободно напустити полицијску станицу у било ком тренутку пре свог формалног притвора, иако то никада није покушао.

(б) Процена Суда

(i) Општи принципи

129. Основна сврха члана 5. је спречавање произвољних или неоправданих лишавања слободе. Тамо где је у питању „законитост“ притвора, укључујући питање да ли се поштује „законом прописани поступак“, Конвенција се у суштини позива на национално законодавство и утврђује обавезу поштовања његових материјалних и процесних правила. Иако је државним органима, посебно судовима, на првом месту да тумаче и примењују домаће право, то је у вези са случајевима где, као у члану 5. став 1, непоштовање тог закона повлачи кршење Конвенције. У таквим случајевима Суд може и треба да искористи одређена овлашћења да провери да ли су поштовани национални закони (између осталих, видети *Benham против Уједињеног Краљевства*, од 10. јуна 1996, став 41, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-III; *Douiyeb против Холандије* [BB]), бр. 31464/96, ст. 44–45, од 4. августа 1999. и Шарановић против Црне Горе, бр. 31775/16, став 68, од 5. марта 2019. године).

130. Међутим, поштовање националних закона није довољно: члан 5, став 1, поред тога, захтева да свако лишавање слободе треба да буде у складу са сврхом заштите појединца од произвољности (између многих других овлашћења види, *Winterwerp против Холандије*, од 24. октобра 1979., став 37, серија А бр. 33; *Witold Litwa против*

Пољске, бр. 26629/95, ст. 72–73, ECHR 2000-III; и *S., V. и A. против Данске* [BB], бројеви. 35553/12 и 2 друга, став 74, од 22. октобра 2018). Притвор ће бити „произвољан“ када, упркос поштовању националног закона, постоји елемент лоше намере или обмане од стране власти (види, на пример, *Bozano против Француске*, од 18. децембра 1986., став 59, серија А бр. 111, и *Mooren против Немачке* [BB], бр. 11364/03, ст. 77–79, од 9. јула 2009. године) или тамо где домаће власти нису покушале да правилно примене релевантне законе (погледати *Benham*, цитиран горе, став 47; *Liu против Русије*, бр. 42086/05, став 82, од 6. децембра 2007.; и *Marturana против Италије*, бр. 63154/00, став 80, од 4. марта 2008).

(ii) Примена ових принципа на предметни случај

131. 20. фебруара 2013. године, око 12:50 часова. или 13:00 часова, полиција је, претресавши његов дом, одвела подносиоца у полицијску станицу Нови Кнежевац. Према Влади, подносилац је тамо отишао својом вољом. Према подносиоцу, међутим, није. У сваком случају, до 13.45 часова најкасније подносилац је стигао у полицијску станицу (види тачку 6. изнад).

132. Према В.Ј.Ђ., који је у полицијску станицу стигао до 14:45 часова, полиција га је обавестила да подносиоца не држе у својству осумњиченог, већ као сведока и да му као таквом није потребан адвокат (видети став 8. изнад).

133. Подносиоцу је, такође према речима В.Ј.Ђ., позив за полицијски разговор уручен у 14:45. Према Влади, међутим, подносиоцу је исти уручен одмах након претреса његове куће (види тачку 9. горе). Сам позив је датиран на 20. фебруар 2013. године. Позвао је подносиоца, „као грађанина“, да тог дана, у 13:00 часова дође у полицијску станицу Нови Кнежевац и пружи информације о разбојништву. Такође је обавештен да ће, уколико се не појави, бити принудно доведен. На овом документу није било назнака када је подносиоцу уручен (види тачку 10. горе).

134. Полиција је након тога издала решење о задржавању и уручила га подносиоцу у 15:50 часова. У решењу се наводи да би полиција могла да задржи подносиоца у трајању до 48 сати, почев од 15:50 часова, колико је било „када је лишен слободе, тј. када је приступио по позиву“ (види став 11. горе). У 21:20 часова, зрењанинска полиција је обавила разговор са подносиоцем у присуству његовог адвоката за правну помоћ (види тачку 15 горе). Два дана касније, 22. фебруара 2013. године, истражни судија Вишег суда у Зрењанину одредио је притвор подносиоцу у трајању до тридесет дана (види тачку 20. горе).

135. У светлу горенаведеног, Суд примећује да у списима предмета нема доказа, осим властитих навода подносиоца у том смислу, да је заиста био присилно приведен у полицијску станицу у Новом Кнежевцу након претреса његовог дома 20. фебруара 2013. године или да је тамо држан против своје воље пре 15:50 часова, када је полиција донела решење о задржавању од 48 сати. Штавише, у том временском оквиру, 22. фебруара 2013. године, истражни судија је продужио притвор подносиоцу за још тридесет дана. У тим околностима, лишавање слободе подносиоца било је у потпуности у складу са релевантним домаћим законодавством (видети горенаведене ст. 85, 86. и 93). Такође полиција није саслушавала подносиоца пре доласка његовог адвоката и на крају су обавили разговор са њим у Зрењанину 20. фебруара 2013. године у 21:20, у присуству његовог браниоца по службеној

дужности и мање од шест сати након задржавања на основу наведеног решења о задржавању. Стога су у овом случају такође поштовани захтеви члана 229. став 6. Закона о кривичном поступку (види горе ст. 87. и 88).

136. С обзиром на претходно речено, није дошло до кршења члана 5. став 1. Конвенције.

2. У погледу дужине укупног притвора подносиоца представке у току поступка и образложења које су за то дале домаће власти испитани према члану 5. став 3. Конвенције

(а) Поднесци страна

(i) Подносилац представке

137. Подносилац је поново потврдио своју жалбу. Даље је приметио да домаће власти нису водиле предметни поступак са потребном марљивошћу, што је пресудно допринело дужини његовог притвора у току поступка.

138. Према подносиоцу, притвор му је такође више пута продужаван на основу понављајућих и апстрактних образложења, а тиме и на „квази аутоматски“ начин. Ситуација подносиоца се временом мењала, процедурално и на други начин, али домаћи судови то нису узели у обзир.

(ii) Влада

139. Влада је тврдила да је дужина трајања притвора подносиоца у току поступка била разумна имајући у виду сложеност случаја и тежину предметних кривичних дела. Било је пет оптужених и петнаест жртава. Један од оптужених био је малолетник, што је значило да су домаће правосудне власти морале да се придржавају врло специфичних процесних захтева. Жртве су такође биле углавном старије и слабе особе, живеле су у разним општинама, али су и даље морале да путују до суда како би дале изјаве. Кашњења у поступку проузрокована су понашањем браниоца оптужених, осим једном приликом када је то била одговорност суда (види став 35. горе). Наводи о злостављању од стране полиције такође су захтевали истрагу, продужавајући укупну дужину поступка, а тиме и трајање предметног притвора у току поступка. Поновљено подношење захтева за заштиту законитости подносиоца имало је исти ефекат.

140. Коначно, Влада је тврдила да су дати разлози за притвор подносиоца били релевантни и довољни и да је њихова сама природа била таква да су били убедљиви током целог поступка. У сваком случају, иако је образложење углавном било слично, сигурно није све време било идентично (види став 20. горе).

(б) Процена Суда

(i) Општи принципи

141. Као што је утврђено у предмету *Neumeister против Аустрије* (пресуда од 27. јуна 1968., став 4, серија А бр. 8), други део члана 5. став 3. не даје судским органима избор између извођења оптуженог на суђење у разумном року или одобравања

његовог или њеног привременог пуштања на слободу до суђења. До осуђујуће пресуде, оптужени се мора сматрати невиним, а сврха одредбе која се разматра је у суштини да захтева привремено пуштање појединца након што наставак притвора престане да буде разуман (види такође предмет *Lakatoš и остали против Србије*, бр. 3363/08, став 91, 7. јануар 2014).

142. Овај облик притвора може бити оправдан у датом случају само ако постоје конкретне назнаке истинског јавног интереса који превазилази правило поштовања индивидуалне слободе утврђено у члану 5. Конвенције (види, између осталих овлашћења, предмет *Kudła против Пољске* [BB], бр. 30210/96, став 110. и даље, ЕСЉП 2000-XI).

143. Одговорност пре свега пада на националне судске органе да обезбеде да притвор оптужене особе у току кривичног поступка не прелази разуман рок. У ту сврху они морају испитати све чињенице за или против постојања важног јавног интереса који оправдава одступање од правила из члана 5. и морају их изнети у својим одлукама по захтевима за пуштање (види, на пример, предмет *Weinształ против Пољске*, бр. 43748/98, пресуда од 30. маја 2006., став 50). Суд је у суштини позван да, на основу разлога датих у овим одлукама и чињеница које је подносилац поменуо у својим жалбама, одлучи да ли је дошло до кршења члана 5. став 3. (види предмет *Labita*, горе цитиран, став 152, и *Lakatoš и остали*, горе цитиран, став 93).

144. Постојање основане сумње да је ухапшена особа извршила кривично дело је услов *sine qua non* за законитост притвора, али „одмах након лишења слободе“, то јест од доношења прве одлуке којом се одређује притвор, оно више није довољно само по себи и Суд мора тада да утврди да ли остали разлози које су дале судске власти и даље оправдавају лишавање слободе (види предмет *Buzadji против Републике Молдавије* [BB], бр. 23755/07, став 102, 5. јул 2016). Тамо где су такви разлози били „релевантни“ и „довољни“, Суд се такође мора уверити да су државни органи показали „посебну ревност“ у вођењу предметног поступка (види, између осталих овлашћења, предмет *Letellier против Француске*, пресуда од 26. јуна 1991, серија А бр. 207, став 35. и *Yağcı и Sargin против Турске*, пресуда од 8. јуна 1995., став 50, серија А бр. 319-А).

145. За разлику од првог дела члана 5. став 3, у његовом другом делу нема изричитог захтева за „ревношћу“. Међутим, потребна контрола, било по представци подносиоца или од стране судије по службеној дужности, мора се обавити уз одговарајућу брзину, како би се неоправдано лишавање слободе свело на прихватљиви минимум (види, на пример, предмет *Lakatoš и остали*, горе цитиран, став 95).

(ii) Примена ових принципа на овај предмет

146. Притвор подносиоца у току поступка започео је када је 20. фебруара 2013. године стављен у привремени полицијски притвор (види став 11. горе). Затим је задржан у смислу члана 5. став 3. до пресуде Вишег суда у Зрењанину од 30. јуна 2015. године (види став 43. горе; види такође, на пример, предмет *Станимировић против Србије*, бр. 26088/06, став 43, 18. октобар 2011). Од тог датума до 22. децембра 2015. године, када је Апелациони суд у Новом Саду укинуо првостепену одлуку (види став 44. горе), притворен је „након пресуде од стране надлежног суда“,

у смислу члана 5. став 1. тачка а), те стога тај период његовог притвора излази ван оквира члана 5. став 3. (види предмет *Solmaz против Турске*, бр. 27561/02, став 34, ЕСЉП 2007-II). Међутим, од 22. децембра 2015. године, па до његове нове пресуде од стране Вишег суда у Зрењанину 17. августа 2016. године (види став 47. горе), подносилац је поново био у притвору у току поступка у смислу члана 5. став 3. Конвенције (види предмет *Станимировић*, горе цитиран, став 43). Из тога следи да је притвор подносиоца представке у току поступка, укључујући и период пре његове првобитне осуде, трајао укупно приближно три године (види, *mutatis mutandis*, *Yaroshovets и осали против Украјине*, бр. 74820/10 и 4 осталих, ст. 115–16, 3. децембар 2015.; такође упореди и направи разлику, на пример, предмет *Idalov против Русије* [ВВ], бр. 5826/03, ст. 129, 130. и 134, 22. мај 2012. године, где је подносилац, за разлику од подносиоца у овом случају, пуштен из притвора у току поступка, а затим поново ухапшен).

147. Током овог времена, након првобитног решења о задржавању који је издала полиција, судски органи су продужавали притвор подносиоцу у току поступка у петнаест засебних случаја на период од тридесет дана, шездесет дана, два месеца, три месеца или до даље одлуке суда. Сваки пут, без обзира на једно укидање, та продужења су на крају потврђена у другом степену (види ст. 49–56. горе). У свим, осим у четири случаја, понуђена образложења су у основи била да постоји основана сумња да је подносилац извршио низ насилних кривичних дела у кратком временском року и да би, ако буде пуштен на слободу, могао поновити дело, јер је већ био осуђиван у прошлости за имовинско кривично дело (види ст. 49. и 55. горе). У вези са поменута четири случаја, 22. фебруара 2013., 18. марта 2013., 17. маја 2013. односно 3. јула 2013. године, на горе наведено образложење Виши суд у Зрењанину и Апелациони суд у Новом Саду додали су да би подносилац, ако буде пуштен на слободу, могао да утиче на сведоке који још нису саслушани у поступку, да постоје други релевантни докази који тек треба да се прибаве и да се извештај вештака још увек припрема (види ст. 20. и 50. горе).

148. У овим околностима, Суд не може а да не закључи да су национални правосудни органи проценили потребу за наставком притвора подносиоца у току кривичног поступка са прилично апстрактне и формалистичке тачке гледишта, узимајући у обзир, као што су то учинили и за највећи део, да би само ако је пуштен могао поново да изврши дело. Иако се овај основ за притвор, као такав, не може сматрати кршењем захтева Конвенције, поновљено али формално позивање на њега само по себи не може оправдати скоро три године притвора у току кривичног поступка у овом предмету, посебно пошто домаћи судови нису понудили никакву процену о томе како се укупна ситуација у вези са притвором подносиоца могла променити током времена. Другачије посматрање би подразумевало могућност неодређеног притвора у току кривичног поступка само по овом основу. У вези са четири случаја у којима су се помињали други разлози за притвор подносиоца (види ст. 20. и 50. горе), и они су били апстрактни. Конкретно, домаћи судови нису имали поткрепљене разлоге, на пример, зашто дотични сведоци још нису саслушани или које су назнаке да ће подносилац ако буде пуштен покушати да утиче на њих. У односу на остале „релевантне доказе“ и „извештај вештака“, домаћи правосудни органи такође нису објаснили од чега се ти докази састоје и/или због чега су релевантни, као ни зашто нису још увек добијени докази и сâм извештај вештака.

Обе ствари су у сваком случају биле нешто што су саме домаће власти морале да обезбеде.

149. Суд даље сматра да кривични поступак покренут против подносиоца није био необично сложен с обзиром на злочине о којима је реч и да, на крају, дужина поступка у кривичном предмету не мора нужно да одговара дужини трајања притвора оптуженог у току поступка. Такође, подносилац не може да се криви за коришћење домаћих правних лекова, а посебно не за притужбу на наводно полицијско злостављање. На крају, на властима Тужене државе је да ефикасно реши те ствари. На крају, Суд примећује да, чак и ако је адвокат подносиоца у два наврата неспорно проузроковао неко одлагање, то свеукупно није довело до продужења од више од месец дана (види ст. 34. и 39. горе) и као такво не може имати никаквог утицаја на горе изнете закључке Суда.

150. С обзиром на претходно речено, дошло је до кршења члана 5. став 3. Конвенције.

3. У погледу наводног пропуста домаћих судова да лично саслушају подносиоца представке приликом разматрања продужења притвора у току преткривичног поступка, а испитаног према члану 5. став 4. Конвенције

(а) Поднесци страна

(i) Подносилац

151. Подносилац је поново потврдио своју притужбу. Даље је изјавио да је само једном лично саслушан у вези са продужењем притвора у току кривичног поступка и да се то догодило 22. фебруара 2013. године пред истражним судијом Вишег суда у Зрењанину (види став 19. горе). Од тада, па све до његове коначне осуђујуће пресуде 2016. године, ни он ни његов бранилац нису лично саслушани у таквим приликама нити у повезаним жалбеним поступцима након тога. Иако је било тачно да је подносилац саслушан лично 8. септембра 2014. и 25. априла 2016. године, то је било повезано са изношењем одбране против оптужби које су поднете против њега, а не са питањима у вези са притвором (види ст. 41. и 46. горе).

(ii) Влада

152. Влада је тврдила да није дошло до кршења ове одредбе. Конкретно, 22. фебруара 2013. и 5. марта 2013. године подносиоца је лично саслушао истражни судија, а исто се догодило 8. септембра 2014. и 25. априла 2016. године пред претресним већем Вишег суда у Зрењанину (види ст. 19, 23, 41. и 46. горе). У свим тим приликама подносилац је могао да затражи преиспитивање његовог притвора, као и пуштање на слободу, иако се нека од тих рочишта можда нису првенствено односила на његов притвор (види ст. 97. и 99. горе). У сваком случају, Конвенцијом се не тражи да се притвореник саслушава лично сваки пут кад се разматра продужење притвора. У конкретним околностима овог предмета, подносилац је стога саслушан у разумним интервалима, а такође је нашироко користио доступне жалбене поступке у којима је могао да изнесе све своје аргументе у вези са притвором. На крају, Влада је тврдила да подносилац никада није поднео сопствени засебни захтев

за укидање притвора, који се разликује од поступка периодичног продужења, у вези с којим је такође могао да тражи да се саслуша лично (види став 99. горе).

(6) Процена Суда

153. Суд понавља да члан 5. став 4. даје ухапшеном или притвореном лицу право да покрене поступак у складу са процедуралним и материјалним условима који су од суштинске важности за „законитост“, у смислу Конвенције, његовог лишења слободе. Иако није увек неопходно да у поступку из члана 5. став 4. постоје исте гаранције као и оне које се захтевају према члану 6. за кривичне или грађанске парнице, он мора имати судски карактер и пружати гаранције које одговарају врсти лишавања слободе у конкретном случају (види предмет *A. и остали против Уједињеног Краљевства* [BB], бр. 3455/05, став 203, ЕСЉП 2009). У контексту ревизије наставка притвора притворене особе у складу са чланом 5. став 4. Конвенције, поступак мора бити акузаторни и мора обезбедити „равноправност странака“, односно тужиоца *vis-à-vis* притвореника (види предмет *Nikolova против Бугарске* [BB], бр. 31195/96, став 58, ЕСЉП 1999-II и *Çatal против Турске*, бр. 26808/08, став 32, 17. април 2012).

154. Прва основна гаранција која природно произлази из члана 5. став 4. Конвенције је право на делотворно саслушање од стране судије при оцени законитости притвора. С друге стране, ова одредба подједнако гарантује брзу одлуку власти о неопходности континуираног притвора. Узимајући у обзир ова два принципа, Суд је закључио да члан 5. став 4. Конвенције не захтева да се притворено лице саслуша сваки пут када поднесе жалбу на одлуку о продужењу притвора, већ да треба омогућити право да буде саслушан у разумним интервалима (види предмет *Knebl против Републике Чешке*, бр. 20157/05, став 85, од 28. октобра 2010. године и *Çatal*, цитирано горе, став 33). Дакле, Суд је већ прихватио да, у одређеним околностима, у случају када је дотично лице могло да се буде саслушано пред судом који одлучује по његовом захтеву за пуштање у првостепеном поступку, поштовање процесних захтева својствених члану 5. став 4. не захтева да се лице поново појави пред жалбеним судом (види предмет *Altınok против Турске*, бр. 31610/08, ст. 46. и 47, од 29. новембра 2011. године, са даљим референцама; види супротно, на пример и *mutatis mutandis*, *Khodorkovskiy против Русије*, бр. 5829/04, став 235, од 31. маја 2011. године). Такође, тамо где је притворено лице могло да се буде саслушано пред првостепеним органом пре него што је судија донео одлуку о његовом притвору, недолазак у оквиру жалбеног поступка сам по себи не крши члан 5. став 4. Конвенције. Ипак, могу постојати ситуације када суд који одлучује о жалби мора да одржи рочиште уз лично присуство притвореника; ово може зависити од природе питања о којима ће се одлучивати, од значаја одлуке за притвореника, од тога да ли се притвореник лично појавио када је донета спорна одлука или је његово или њено присуство неопходно да би се обезбедило поштовање права на контрадикторни поступак (види предмет *Venet против Белгије*, бр. 27703/16, став 35, од 22. октобра 2019. године).

155. Враћајући се на предметни случај, Суд примећује да су надлежни судови, након решења истражног судије о одређивању притвора од 22. фебруара 2013. године, којом приликом је подносилац заиста и саслушан лично (види горе ст. 19. и 20), продужавали притвор подносиоцу у петнаест наврата на период од тридесет

дана, шездесет дана, два месеца, три месеца или до даље одлуке суда. Сваки пут су та продужења потврђена у другом степену. Штавише, надлежни првостепени или другостепени судови нису саслушали подносиоца лично ни у једној од тих прилика (види горе наведене ст. 49., 51. и 55). Чак и прихватајући да је подносилац могао да затражи пуштање из притвора када је саслушан 5. марта 2013., 8. септембра 2014. и 25. априла 2016. године, како је тврдила Влада (види горе став 152), произилази да је подносилац саслушан лично, у контексту везаном за притвор или потенцијално у контексту везаном за притвор, само у четири наврата током периода од око три године, колико је трајао његов притвор (у овом контексту такође види горе наведене ст. 94, 96, 98. и 100). По мишљењу Суда, не може се сматрати да је ово је у складу са захтевом „разумног интервала” на који се позива у сопственој судској пракси (види став 154. горе) и, штавише, никакви писани аргументи, као део жалбених или других поступака, не могу отклонити овај недостатак.

156. Члан 5. став 4. примењује се на судске поступке након улагања жалбе на законитост притвора, односно у вези са поступцима који се тичу захтева за пуштање на слободу, као и поступцима у вези са жалбама на одлуке о продужењу нечијег притвора. Из тога следи да се члан 5. став 4. не примењује када се одлука о продужењу притвора усвоји *ex proprio motu* – што има за циљ одређивање максималног периода притвора и „обнављање” правне основе за ову меру у смислу члана 5. став 1. (ц) Конвенције, а не ради преиспитивања законитости притвора – већ само од тренутка када је уложена жалба на такву одлуку (види, на пример, *Altinok*, цитиран горе, став 39., са даљим референцама).

157. С обзиром на претходно горе наведено, дошло је до кршења члана 5. став 4. Конвенције.

IV. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 6. СТАВ 3. ТАЧКА (Ц) КОНВЕНЦИЈЕ

158. Подносилац се жалио, према члану 6. став 3. тачка (ц) Конвенције, да док је био у полицијском притвору није могао да одреди адвоката по сопственом избору. Предметна одредба гласи како следи:

„3. Свако ко је оптужен за кривично дело има следећа минимална права:

...

(ц) да се брани лично или путем браниоца коју сам изабере или, ако нема довољно средстава да плати правну помоћ, бесплатно добије браниоца по службеној дужности када интереси правде то захтевају;

...”

А. Прихватљивост

159. Суд сматра да ова жалба није ни очигледно неоснована ни неприхватљива ни по једном другом основу наведеном у члану 35. Конвенције. Стога се мора прогласити прихватљивом.

Б. Основаност представке

1. Поднесци страна

(а) Подносилац представке

160. Подносилац је поново потврдио своју притужбу. Даље је тврдио да је неколико полицајаца из полицијске управе Зрењанин било присутно у полицијској станици Нови Кнежевац 20. фебруара 2013. године у исто време када су он и В.Ј.Ђ такође били тамо. Због тога је подносиоца у то време требало испитати, јер није било потребе да га одведу у Зрењанин. Уместо тога, полиција је очигледно желела да испита подносиоца у одсуству В.Ј.Ђ и обезбеди му браниоца по службеној дужности који не би био стварно заинтересован за заштиту његових интереса.

161. Даље, В.Ј.Ђ. није могао да присуствује саслушању пред истражним судијом у Зрењанину 22. фебруара 2013. године, јер је истовремено већ имао и друга саслушања пред Основним судом у Суботици. Рочишта су била раније заказана и В.Ј.Ђ. није могао да нађе замену у тако кратком року. Чињеница да је он „бранио подносиоца *pro bono*“ је то само отежала. У сваком случају, да је подносилац могао да послуша савете В.Ј.Ђ. и да се брани ћутањем, не би претрпео штету због одсуства свог изабраног адвоката. В.Ј.Ђ. је писаним поднеском од 21. фебруара 2013. године обавестио истражног судију о целокупној ситуацији (види горе наведени став 17).

162. И на крају, када му је на одговарајући начин дата слобода избора, подносилац је изабрао В.Ј.Ђ. а не браниоца по службеној дужности (види горе наведени став 23). Подносилац, међутим, никада није поднео формални приговор против овог последњег, јер није тачно знао које су професионалне обавезе његовог браниоца по службеној дужности.

(6) Влада

163. Влада је тврдила да је подносилац слободно користио своје право да ангажује адвоката по сопственом избору током поступка. Наиме, управо је непрофесионално понашање В.Ј.Ђ., односно његова неспремност да путује у Зрењанин, довело до одлуке подносиоца, у једном тренутку, да се определи да га заступа бранилац по службеној дужности против кога, узгред, никада није уложио ниједан приговор (види горе наведени став 19).

164. Влада је даље изјавила да В.Ј.Ђ. није био одсутан само са једног рочишта, већ је у ствари изостао са полицијског рочишта одржаног 20. и 21. фебруара 2013. године, као и са накнадног рочишта од 22. фебруара 2013. године пред истражним судијом (види горе ст. 15, 16. и 19) .

165. У закључку треба такође напоменути да је полиција у Зрењанину била задужена за случај подносиоца и да је стога било природно да ће подносилац бити саслушан у Зрењанину, а не у полицијској станици Нови Кнежевац. Испитивање подносиоца у Зрењанину такође је омогућило да заменик јавног тужиоца буде присутан, а на крају је Виши суд у Зрењанину био надлежан за кривични поступак покренут против подносиоца.

2. Процена суда

(а) Општи принципи

166. Суд понавља да, чак и ако је примарна сврха члана 6. Конвенције, што се тиче кривичног поступка, да обезбеди правично суђење „трибунала“ надлежног за

утврђивање „било какве кривичне оптужбе“, то не следи да се члан не примењује на преткривични поступак. Стога, члан 6. – посебно његов став 3. – може бити релевантан пре него што се предмет пошаље на суђење ако и уколико је првобитно непоштовање његових одредби озбиљно угрозило правичност суђења (види *Imbrioscia против Швајцарске*, пресуда од 24. новембра 1993. године, ст. 36–37, серија А бр. 275; *Salduz против Турске* [Вв], бр. 36391/02, став 50., ЕСЉП 2008.; *Dvorski против Хрватске* [Вв], бр. 25703 / 11, став 76., ЕСЉП 2015.; и *Beuze против Белгије* [Вв], бр. 71409/10, став 121., пресуда од 9. новембра 2018. године).

167. Да би остварио своје право на одбрану, оптуженом би се у нормалним околностима требало омогућити да има делотворну корист од помоћи адвоката у почетним фазама поступка, јер национални закони могу проузроковати последице на став оптуженог у почетној фази полицијског испитивања које су пресудне за изгледе одбране у било ком наредном кривичном поступку (види *Salduz*, цитирано горе, став 52). Суд је такође препознао да се оптужени у тој фази поступка често налази у посебно осетљивом положају, а у већини случајева то се може правилно надокнадити само уз помоћ адвоката чији је задатак, између осталог, да помаже осигурање поштовања право оптуженог да не буде инкриминисан (исто, став 54.; види такође *Pavlenko против Русије*, бр. 42371/02, став 101., од 1. априла 2010. године, и *Dvorski*, горе цитирано, став 77). Наравно, такође је важно да у почетним фазама поступка лице оптужено за кривично дело које не жели да се лично брани мора бити у могућности да прибегне правној помоћи по сопственом избору (види *Dvorski*, горе цитирано, став 78).

168. Међутим, упркос важности односа поверења између адвоката и његовог клијента, ово право није апсолутно. Нужно подлеже одређеним ограничењима када је реч о бесплатној правној помоћи, а такође и тамо где је на судовима да одлуче да ли интереси правде захтевају да оптуженог брани бранилац кога су они именовали (види *Croissant против Немачке*, од 25. септембра 1992. године, став 29., серија А бр. 237-Б). Суд је доследно сматрао да националне власти морају узети у обзир жеље окривљеног у погледу избора правног заступања, али могу превладати над тим жељама када постоје релевантни и довољни основи за закључак да је то неопходно у интересу правде. Када такви разлози недостају, ограничење слободног избора браниоца подразумевало би кршење члана 6. став 1. заједно са ставом 3. (ц) ако би то негативно утицало на одбрану подносиоца, узимајући у обзир поступак у целини (види предмет *Dvorski*, горе цитиран, став 79., са даљим референцама тамо наведеним).

(б) Примена ових принципа на овај предмет

169. За разлику од предмета *Salduz*, где је оптуженом, који је био у притвору, ускраћен приступ адвокату током полицијског испитивања, овај случај се односи на ситуацију када је подносиоцу омогућен приступ адвокату из времена када је први пут био саслушан, али не (према његовим притужбама) приступ адвокату по сопственом избору – баш као у случају *Dvorski*. За разлику од случајева који укључују ускраћивање приступа, блажи захтев „релевантних и довољних“ разлога примењен је у ситуацијама које покрећу мање озбиљно питање „ускраћивања избора“. У таквим случајевима задатак Суда је да процени да ли се, у светлу поступка у целини, на

права одбране „негативно утицало“ до те мере да је нарушена њихова целокупна правичност (види предмет *Dvorski*, горе цитиран, став 79., са даљим референцама тамо цитираним).

170. Суд сматра, у погледу последњег теста, да први корак треба да буде процена да ли је доказано у светлу посебних околности сваког случаја да је окривљени желео да има свог адвоката и, тамо где је та жеља надјачана, да постоје релевантни и довољни основи за надјачавање или ометање жеље окривљеног у погледу његовог или њеног избора правног заступања. Тамо где такви разлози не постоје, Суд треба да настави са проценом свеукупне правичности кривичног поступка (види, поред многих других ауторитета, *Dvorski*, цитирано горе, став 82).

171. Имајући у виду горе наведено и чак претпостављајући да су домаће власти надјачале жељу подносиоца да има адвоката по сопственом избору, као и да разлози за то сами нису били релевантни и/или довољни, Суд примећује да подносилац у својој жалби није прецизирао како је тачно то утицало на укупну правичност поступка против њега (види горе ст. 160–162). У ствари, подносилац је поднео своју жалбу Суду, према члану 6. став 3. (ц) Конвенције, од 11. марта 2016. године, док је кривични поступак против њега окончан тек 22. марта 2017. године (види став 48. горе), што значи да би свака таква процена пре крајњег датума по природи ствари била чисто спекулативна. Штавише, подносилац није детаљније образложио ниједно такво питање правичности у својим каснијим запажањима достављеним Суду током поступка који се пред њим водио.

172. У таквим околностима, Суд не може а да не закључи да није дошло до повреде члана 6. став 3. (ц) Конвенције, даље се напомиње да Суд такође није могао да утврди повреду материјалног аспекта члана 3. Конвенције поводом повезаних навода подносиоца представке који укључују принудно признање (види горе ст. 120–123).

V. ОСТАЛЕ НАВОДНЕ ПОВРЕДЕ КОНВЕНЦИЈЕ

173. Подносилац се на крају жалио, према члану 6. став 1. и члану 5. ст. 4. и 13. Конвенције, да је трајање поступка пред Уставним судом, описано у ставу 79. горе, било прекомерно, што је тиме допринело да је одређени правни лек неефикасан у погледу његовог истражног притвора.

174. Као онај који правно квалификује чињенице сваког предмета пред њим, (види, међу другим ауторитетима, *Radomilja* и други, цитирани горе, ст. 114. и 126), Суд сматра да би ову жалбу требало разматрати према члану 5. став 4. Конвенције (види, на пример, *Žúbor против Словачке*, бр. 7711/06, ст. 68, 71, 76, 77, 89. и 101, пресуда од 6. децембра 2011. године).

A. Поднесци страна

175. Влада је изнела да је поступак пред Уставним судом окончан у разумном року. Приметили су да је, у сваком случају, притвор подносиоца окончан мање од два месеца након што је поднео уставну жалбу Уставном суду, што је његов предмет учинило мање хитном него што би иначе био.

176. Подносилац је поново потврдио своју притужбу и истакао да је у време када је поднео уставну жалбу Уставном суду већ био у притвору отприлике четрдесет месеци. Стога је Уставни суд требао да поступи крајње хитно, без обзира на чињеницу да је неких два месеца касније по други пут осуђен.

Б. Процена Суда

177. Суд понавља да члан 5. став 4. не приморава државе уговорнице да успостави другостепену надлежност за испитивање законитости притвора. Ипак, тамо где домаће право предвиђа систем жалбе, жалбено тело такође мора да буде усаглашено са захтевима члана 5. став 4., посебно у погледу брзине којом жалбено тело врши преиспитивање налога за притвор који је изрекао нижи суд. Међутим, стандард „брзине“ је мање строг када су у питању поступци пред жалбеним судом (види *Starokadomskiy против Русије*, бр. 42239/02, став 80, 31. јула 2008., са даљим референцама). Наведена разматрања су, аналогно томе, такође релевантна у погледу жалби према члану 5. став 4. на уставне поступке који су одвојени од поступака пред редовним судовима према релевантним одредбама Законика о кривичном поступку (види *Žúbor*, цитирано горе, став 89).

178. Ако се вратимо на предметни случај, Суд примећује да се, како је истакла Влада, притвор подносиоца у ствари окончао мање од два месеца након што је поднео жалбу Уставном суду (види ст. 47. и 79. горе). С тим у вези, Суд подсећа да је примарна сврха члана 5. став 4. осигурати лицу лишеном слободе брзу судску проверу законитости притвора која може, према потреби, довести до његовог или њеног пуштања на слободу, и да гаранција брзине више није релевантна за ту примарну сврху након пуштања особе (*Žúbor*, цитирано горе, став 83). Суд заузима становиште да се исти принцип примењује и када се притвор завршава осуђујућом пресудом, чиме се на сличан начин окончава наводно кршење члана 5. став 4. које је произашло из наводног пропуста да се брзо испита законитост предметног притвора, јер само разматрање више не може довести до његовог или њеног пуштања на слободу. Стога се у овом случају захтев за брзином примењивао само до датума осуде подносиоца и у околностима случаја Суд не сматра да је због периода од два месеца током којег је ствар била у току пред Уставним судом прекршен захтев брзог разматрања (упореди са горе наведеном пресудом *Žúbor*, став 90). Из тог разлога, ни за уставну жалбу не може се сматрати да је лишена своје делотворности, како је то изјавио подносилац у својој жалби.

179. С обзиром на претходно речено, жалба подносиоца разматрана према члану 5. став 4. Конвенције је очигледно неоснована и као таква мора бити одбачена у складу са чланом 35. ст. 3 (а) и 4 тамо наведеним.

VI. ПРИМЕНА ЧЛАНА 41. КОНВЕНЦИЈЕ

180. Члан 41. Конвенције прописује:

„Када Суд утврди прекршај Конвенције или протокола уз њу, а унутрашње право Високе стране уговорнице у питању омогућава само делимичну одштету, Суд ће, ако је то потребно, пружити правично задовољење оштећеној странци.”

А. Штета

181. Подносилац је захтевао накнаду за претрпљену нематеријалну штету на следећи начин: (i) за битну повреду члана 3. 10.000 евра; (ii) за повреду процесног аспекта члана 3., 4.000 евра; (iii) за кршење члана 5. у вези са полицијским притвором, 1.000 евра; (iv) за кршење члана 5. у вези са дужином и разлозима његовог целокупног истражног затвора, 8.000 евра; и (v) за кршење члана 6. став 3. (ц), 3.000 евра.

182. Влада је оспорила ове захтеве.

183. Суд сматра да је подносилац свакако претрпео одређену нематеријалну штету. С обзиром на карактер утврђене повреде у конкретном случају и процењујући на основу правичности, како захтева члан 41. Конвенције, Суд досуђује подносиоцу представке 6.000 евра с тим у вези, плус сви порези који се могу платити на тај износ.

Б. Трошкови

184. Подносилац је такође тражио укупно 9.004 евра за трошкове пред домаћим судовима и 2.487 евра за трошкове настале пред Судом. Адвокат подносиоца представке, В.Ј.Ђ., је изјавио да је подносилац заиста био дужан да му исплати те износе на основу уговорне обавезе између њих.

185. Влада је оспорила ове захтеве. Конкретно, приметили су да се адвокат подносиоца представке сам изјаснио да га је заступао *pro bono*, због чега захтевани трошкови и издаци нису стварни и следствено томе не би требало да буду признати као такви. Влада је даље истакла да подносилац није доставио Суду копију наводног уговора између њега и његовог адвоката.

186. Према судској пракси Суда, подносилац има право на накнаду трошкова само уколико се покаже да су они стварно и нужно настали и да су такође били разумни у погледу њихове висине. Односно, подносилац захтева их је морао платити, или је дужан да их плати, у складу са законском или уговорном обавезом, и морали су бити неизбежни како би спречили утврђену повреду или добијање накнаде (види, међу другим ауторитетима, *Hajnal*, горе цитирано, став 154).

187. У овом случају, узимајући у обзир документе које поседује и горе наведене критеријуме, Суд одбија захтев за трошкове настале у домаћем поступку, али сматра разумним да додели износ од 2.000 евра за трошкове настале у поступку пред њим, плус сви порези који могу бити наплаћени подносиоцу. Конкретно, у погледу домаћих трошкова и издатака и како је Влада истакла у својим запажањима, бранилац подносиоца је у ствари признао да је подносиоца заступао *pro bono* (види став 161. горе). Истовремено, што се тиче трошкова и издатака насталих пред Судом, међутим, примећује се да, чак и у одсуству писаног уговора између подносиоца и његовог браниоца, први остаје обавезан да покрије трошкове свог правног заступања према важећим адвокатским тарифама. На крају, у списима предмета нема доказа да је бранилац подносиоца такође прихватио да га заступа пред овим Судом *pro bono* као што је то чинио пред домаћим судовима.

В. Затезна камата

188. Суд сматра да је примерено да затезна камата буде заснована на најнижој каматној стопи Европске централне банке, уз додатак три процентна поена.

ИЗ ТИХ РАЗЛОГА, СУД ЈЕДНОГЛАСНО,

1. *Одлучује* да споји представке;
2. *Проглашава* жалбу која се односи на брзину и ефикасност поступка пред Уставним судом, разматрану према члану 5. став 4. Конвенције, неприхватљивом, а остатак притужби прихватљивим;
3. *Утврђује* да је дошло до кршења процесног аспекта члана 3. Конвенције;
4. *Утврђује* да није дошло до кршења материјалног аспекта члана 3. Конвенције;
5. *Утврђује* да није дошло до кршења члана 5. став 1. Конвенције;

6. *Утврђује* да је дошло до кршења члана 5. став 3. Конвенције;
7. *Утврђује* да је дошло до кршења члана 5 став 4. Конвенције;
8. *Утврђује* да није дошло до кршења члана 6. став 3. тачка (ц) Конвенције;
9. *Утврђује*

(а) да тужена држава треба да плати подносиоцу представке, у року од три месеца од датума када пресуда постане правоснажна, у складу са чланом 44. став 2. Конвенције, следеће износе, који ће се претворити у валуту тужене државе по стопи важећој на дан измирења:

(i) 6.000 евра (шест хиљада евра), плус сваки порез који се може наплатити, на име нематеријалне штете;

(ii) 2.000 евра (две хиљаде евра), плус сваки порез који се може наплатити подносиоцу представке, на име трошкова;

(б) да по истеку горе наведена три месеца до исплате, треба платити обичну камату на горе наведене износе по стопи која је једнака најнижој каматној стопи Европске централе банке у законском периоду уз додатак од три процентна поена;

10. *Одбија* преостали део захтева подносиоца представке за правично задовољење.

Састављено на енглеском језику и достављено у писаној форми на дан 20. априла 2021. године, у складу са правилом 77 ст. 2. и 3. Пословника Суда.

Stanley Naismith
секретар

Jon Fridrik Kjølbro
председник